

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady dňa 7. 10. 2026

Správa o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z.

Podnet na preverenie č.: 0264/SO/2026

Programová služba: Rádio Litera

Vysielateľ: Slovenská televízia a rozhlas

Číslo autorizácie vysielania: AR/8

Na základe záverov uvedených v správe Kancelária Rady pripravila nasledujúce uznesenie:

Návrh uznesenia:

Rada pre mediálne služby (ďalej len „Rada“) ako orgán príslušný podľa § 109 ods. 1 až 4 a § 110 ods. 2 písm. e) zákona č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“) v senáte 1 zloženom z predsedu senátu Adama Valčeka a členov senátu Mgr. Ondreja Krivúša a Mgr. Kataríny Začkovej postupom podľa § 150 zákona č. 264/2022 Z. z. preverila podnet na preverenie evidovaný pod č. 0264/SO/2026 smerujúci voči vysielaniu programovej služby Rádio Litera vysielateľa Slovenská televízia a rozhlas a vyhodnotila podnet na preverenie podľa ustanovenia § 150 ods. 16 zákona č. 264/2022 Z. z. za **neopodstatnený**.

Úloha:

Kancelária Rady informuje podávateľa podnetu na preverenie o výsledku preverenia podnetu.

T: 19. 10. 2026

Z: AO

Kancelária Rady pre mediálne služby

Pracovný materiál Kancelárie Rady na zasadnutie Rady pre mediálne služby dňa 7. 10. 2026

Podnet na preverenie č.	0264/SO/2026 zaevidovaný dňa 17. 8. 2026
Predmet podnetu:	<i>Hryhorij Savyč Skovoroda: List mladému priateľovi</i>
Deň a čas vysielania:	17. 8. 2026 09:15 hod.
Programová služba:	Rádio Litera
Vysielateľ:	Slovenská televízia a rozhlas
Číslo autorizácie:	AR/8

Dátum: 30. 9. 2026

OBSAH PODNETU:

„Dátum a približný čas vysielania alebo poskytnutia obsahu: Po, 08/17/2026 - 09:15

Názov programovej služby alebo avms: Slovenský rozhlas 8 / Litera -- Hryhorij Savič Skovoroda: List mladému priateľovi

Predmet podnetu (uveďte, čím malo dôjsť k porušeniu zákona): Dobrý deň, dovoľujem si adresovať podnet/sťažnosť na preverenie opakovaného účelového falšovania a prepisovania histórie, ktorej sa dopúšťa stanica „Slovenský rozhlas 8“ / „Litera“ v rámci svojej svojvoľnej agendy proukrajinskej propagandy.

Už v minulosti sa „Litera“ v príkrom rozpore s historickými faktami a realiami snažila vykresliť nórskeho spisovateľa Bjørnstjerne Bjørnsona ako bojovníka za práva Ukrajincov v niekdajšom Uhorsku, aj keď je všeobecne známe, že Bjørnstjerne Bjørnson bojoval za práva národnostných menšín v Uhorsku (Slováci, Rusíni, Rumuni, Srbi), medzi ktorými žiadni Ukrajinci nefigurovali.

Bjørnstjerne Bjørnson sa zastával uhorských Rusínov, teda tej istej etnickej skupiny, ktorú dnešný nacistický ukrajinský režim tvrdo ukrajinizuje a potláča oveľa tvrdšie, než niekdajšia uhorská vláda, ktorej maďarizačnú politiku Bjørnstjerne Bjørnson kritizoval.

Vykresľovať utláčaných Rusínov v niekdajšom Uhorsku ak Ukrajincov je jednoznačné falšovanie a prepisovanie histórie, čomu sa dnes intenzívne venuje ukrajinská propaganda. Z akého dôvodu STVR nekriticky preberá naratívy ukrajinskej propagandy?

Ďalej, najnovšie „Litera“ vytrubuje do éteru, že vraj maloruský filozof a lyrik Grigorij Savič Skovoroda bol vraj ukrajinský básnik a vraj sa „túlal po ľavobrežnej Ukrajine“. „Litera“ opäť nekriticky prebrala naratív ukrajinskej propagandy, ktorý neobstojí ani pri zbežnom preštudovaní rôznych jazykových mutácií zmanipulovanej wikipédie.

Takže po poriadku: G. S. Skovoroda (18. storočie) sa narodil v kozáckom prostredí na území, označovanom ako „Divoké polia“ (povodie Dnepra), ktoré relatívne krátko pred jeho narodením vybojovalo Rusko od Turkov a stalo sa súčasťou Ruského impéria pod novým názvom „Novorusko“, respektíve „Malorusko“. O nejakej „pravobrežnej či ľavobrežnej Ukrajine“, tobôž o nejakých „Ukrajincoch“ v tom čase nikto nechýroval.

Samotný Skovoroda mal po matke krv Krymských Tatárov a pôsobil v službách cárskeho dvora v Sankt Peterburgu, kde bolo jeho dielo aj posmrtné vydané, pričom podľa nemeckej verzie wikipédie ukrajinizmy predstavujú iba zanedbateľných 3,1 % jeho lyrických textov, respektíve 1,2 % jeho prozaických či filozofických textov („Ukrainismen treten in den Texten Skoworodas zwar auf, machen jedoch in der Lyrik lediglich 3,1 % und in der Prosa 1,2 % aus.“ zdroj: Black K. L. The Poetry of Skovoroda, in: Hryhorij Savič Skovoroda. An Anthology of Critical Articles. Edmonton—Toronto 1994. s. 157.)

Samozrejme, opatrne treba pristupovať k tendenčnej ukrajinskej či anglickej jazykovej mutácii wikipédie, ktoré sa evidentne snažia dodatočne prezentovať Skovorodu ako nejakého rádoby Ukrajinca, aj keď samotný Skovoroda charakterizoval svoj špecifický literárny jazyk ako „lokálny dialekt ruštiny“, respektíve „maloruský dialekt“, čo nakoniec priznáva aj anglická mutácia wikipédie (On a few occasions, Skovoroda referred to the language of his works as the "common [dialect]," the "local dialect [zdesheie narechiie]," or "Little Russian [malorossiiskii]").

Tá istá anglická verzia wikipédie navyše priznáva, že podľa filologičky Lýdie Gnatiukovej dokonca aj dnešní ukrajinskí čitatelia vnímajú literárne texty Skovorodu ako ruský jazyk („According to philologist Lidia Hnatiuk, ...modern Ukrainian readers perceive Skovoroda's language as Russian“)

V tomto kontexte je očividné, že „Slovenský rozhlas 8“ / „Litera“ v rámci svojej agendy proukrajinskej propagandy opäť svojvoľne a nekriticky prebral ukrajinský naratív dodatočného prepisovania a falšovania historických faktov a realít, keď sa z významného ruskojazyčného spisovateľa a filozofa snaží dodatočne vyfabrikovať údajného „Ukrajinca“, ktorý vraj putoval po „ľavobrežnej Ukrajine“. V skutočnosti pritom ide jednoznačne o významného predstaviteľa ruskej literatúry a filozofie (ruská wiki: „Снискал славу первого самобытного философа Российской империи“ / „Získal si slávu prvého originálneho filozofa Ruského impéria“), čo priznáva aj nemecká mutácia wiki: „Man nannte ihn auch den „ersten originellen Philosophen der Ruß“ und „wandernden Philosophen“, der im Kaiserreich Russland lebte und wirkte“ (Mal povest prvého originálneho filozofa Rusi a putujúceho filozofa, ktorý žil a tvoril v Ruskom cárstve“).

Je neuveriteľné ako sa „Slovenský rozhlas 8“ / „Litera“ prepožičal do služieb primitívnej proukrajinskej propagandy, keď sa dodatočne pokúša prepisovať a falšovať históriu a dejinné fakty.

Dovoľujem si preto požiadať Radu pre mediálne služby o zjednanie nápravy a usmernenie zodpovedných redaktorov „Slovenského rozhlasu 8“ / „Litera“, že ich poslaním nie je slúžiť ukrajinskej propagande, ale vzdelávať a informovať v duchu nespochybniteľných historických faktov.

Chápem, že pre redaktorov „Litery“ je oveľa pohodlnejšie vyžiadať si námety z ukrajinských zdrojov, ktoré im zapadajú do ich šablóny proukrajinskej propagandy, ale tento spôsob dezinformovania verejnosti určite nemôže byť poslaním STVR“

PRÁVNE VÝCHODISKÁ POSUDZOVANIA:

Zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách (ďalej len „zákon č. 264/2022 Z. z.“):

§ 8 Komunikáty

(4) „Aktuálna publicistika je program tematicky spätý so spravodajstvom, ktorý obsahuje komentáre k správam a udalostiam, analýzy vývoja, politické stanoviská k udalostiam alebo názory politikov na jednotlivé témy.

§ 16 Obsahová služba a sloboda príjmu

(1) Poskytovateľ obsahovej služby poskytuje obsahovú službu slobodne a nezávisle. Do jej obsahu možno zasahovať iba na základe zákona a v jeho medziach.

(2) Zakázať príjem obsahovej služby, ktorá je poskytovaná verejne, možno iba na základe zákona a v jeho medziach.

§ 25 Prístup verejnosti k pluralitným, objektívnym a nestranným informáciám

Vysielateľ, ktorý nepodlieha samoregulačnému mechanizmu zapísanému do evidencie podľa tohto zákona, regulujúcemu aj oblasť všestrannosti informácií, názorovej plurality a objektívnosti a nestrannosti programov, je povinný

a) zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby,“

ANALÝZA – stanovisko Kancelárie Rady pre mediálne služby:

Na webe vysielateľa je programová služba Rádio Litera charakterizovaná nasledovne: „Vysiela poéziu, prózu, drámu a publicistiku - programy zamerané na intelektuálnejších poslucháčov od 15 rokov, ktorí majú radi hovorené slovo. Štruktúra Rádía Litera je pestrá a zahŕňa široké spektrum umeleckých, publicistických či dokumentárnych žánrov, tém či hereckých predstaviteľov z minulosti aj súčasnosti, aby oslovila maximálne množstvo poslucháčov, ktorí sú aktívnymi užívateľmi internetu.“¹

Program budeme posudzovať podľa ustanovenia § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z., pretože podľa nášho názoru nejde o program aktuálnej publicistiky, ktorý je definovaný v § 8 ods. 4 zákona č. 264/2022 Z. z. Podľa § 25 písm. a) je vysielateľ povinný zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu v rámci vysielanej programovej služby.

* * *

V prvej časti podnetu sa podávateľ odvoláva na obsah vysielania, ktorý Rádio Litera odvysielalo v minulosti, tieto výhrady však vzhľadom na nedostatočné špecifikovanie namietaného vysielania nie je možné preveriť.

* * *

Ďalej podávateľ podnetu svoje výhrady adresuje primárne voči označeniu autora za ukrajinského básnika a voči použitiu termínu ľavobrežná Ukrajina.

¹ <https://litera.stvr.sk/o-radiu>

Internetová encyklopédia Ukrajiny uvádza o autorovi diela fakty, ktoré potvrdzujú informácie z úvodu relácie Rádia Litera:

Skovoroda, Hryhorij [Сковорода, Григорій], nar. 3. decembra 1722 v Čornuchách, Lubný pluk (dnes Poltavská oblasť), zomrel 9. novembra 1794 v Pan-Ivanivke, Charkovské miestodržiteľstvo (dnes Skovorodynivka pri Zoločive, Charkovská oblasť). Bol filozof a básnik. Vzdelávanie získal na Kyjevsko-Mohyljanskej akadémii (1734 – 1753 s dvoma prerušeniami).² Spieval v dvornej kapele cisárovnej Alžbety I. v Petrohrade (1741 – 1744), pôsobil ako hudobný riaditeľ na ruskej cisárskej misii v Tokaji v Uhorsku (1745 – 1750) a vyučoval poetiku na Perejaslavskom kolégiu (1751).³ Pokračoval v štúdiu na Kyjevskej akadémii, ale po absolvovaní iba dvoch rokov štvorročného teologického kurzu ju opustil, aby pôsobil ako tútor V. Tomaru (1753 – 1759). Nasledujúcich 10 rokov strávil v Charkove, kde vyučoval poetiku (1759 – 1760), syntax a gréčtinu (1762 – 1764) a etiku (1768 – 1769) na Charkovskom kolégiu. Po prepustení z kolégia sa vzdal akejkolvek nádeje na získanie stáleho miesta a zvyšok života strávil putovaním po východnej Ukrajine, najmä po Slobodskej Ukrajine. Materiálna podpora od priateľov mu umožnila venovať sa reflexii a písaniu. Väčšinu svojich diel venoval priateľom.⁴

Hoci medzi Skovorodovými literárnymi a filozofickými dielami neexistuje výrazný rozdiel, jeho zbierka 30 veršov (zložená v rokoch 1753 až 1785) s názvom Sad božestvennykh pesnei (Záhrada božských piesní), jeho asi tucet piesní, jeho zbierka 30 bájak (zložená v rokoch 1760 až 1770) s názvom Basni Charkovskija (Charkovské bájky), jeho preklady Cicera, Plutarcha, Horácia, Ovídia a Mureta a jeho listy, písané prevažne v latinčine, sa vo všeobecnosti radia do prvej kategórie. Niektoré z jeho piesní a básní sa stali všeobecne známymi a stali sa súčasťou ukrajinského folklóru. Jeho filozofické diela pozostávajú z pojednania o kresťanskej morálke a 12 dialógov.⁵

Skovorodov vplyv v 19. storočí na spisovateľov ako Ivan Kotliarevskij, Hryhorij Kvitka-Osnovianenko, Taras Ševčenko a Panteleimon Kuliš bol minimálny. Jeho básnický štýl, myšlienky a morálny príklad však zohrali dôležitú úlohu pri znovuzrození ukrajinskej kultúry v 20. storočí. Inšpiráciu u neho našli básnici ako Mykola Filianskij, Pavlo Tyčina, Vasyl Barka, Vasyl Stus, Hryhorij Čubaj, Ihor Kalynec a Ivan Drač. Najúplnejšie vydania Skovorodových diel boli publikované v Charkove v roku 1894 (ed. Dmytro Bahalij), v Petrohrade v roku 1912 (ed. Vladimir Bonč- Brujevič), v Kyjeve v roku 1961 (2 zv.) a 1973 (2 zv.) a v Moskve v roku 1973 (2 zv.). Anglický preklad Skovorodových bájak a aforizmov spolu s biografiou a analýzou diel vydalo vydavateľstvo D. B. Chopyk v roku 1990. Skovorodove zozbierané spisy v dvoch zväzkoch boli vydané v ukrajinskom preklade v Kyjeve v roku 1994 (druhé, opravené vydanie vyšlo v roku 2005).⁶

V súvislosti s námietkou podávateľa, podľa ktorej mal vysielateľ osobnosť Hryhorija Saviča Skovorodu účelovo a bez opory v historických reáliách prezentovať ako ukrajinského autora, považuje Kancelária Rady za relevantné poukázať aj na ďalší verejne dostupný zdroj, ktorý sa osobnosti Skovorodu venuje v kontexte jeho vydania v slovenskom jazyku. Ide o článok Ľudovíta Petraška uverejnený v Denníku N 8. januára 2024 s názvom „Sloboda v sebanachádzaní: zakladateľ ukrajinských dejín filozofie vyšiel v slovenčine“.

² Pozri tiež: <https://www.iliteratura.cz/clanek/31217-skovoroda-hryhorij>: Študoval na Kyjevskej akadémii Petra Mohylu, ktorá od 17. storočia bola najväčším vzdelávacím centrom v slovanskom svete. V rokoch 1745–1750 cestoval po Európe. Podarilo sa mu navštíviť napríklad Bratislavu a ostatné okolité mestá. Za svojho života nemohol nič uverejniť. Jeho Charkovské bájky vyšli v roku 1837 a básnická zbierka Záhrada nábožných piesní v roku 1861. Skovoroda preložil niektoré spisy Plutarcha, Ciceróna, Horácia, Ovídia. V Kyjevskej akadémii získal vedomosti z teórie poetiky a praktické návyky veršovania.

³ Pozri tiež: <https://pam.epocha.sk/pamatniki-bratislava/stare-mesto/hryhorij-savic-skovoroda-1722-1794-panska-26>: Ukrajinský básnik, filozof. Bol členom misie, ktorá v rokoch 1745 - 1750 cestovala po Európe a ktorá navštívila Uhorsko, aby nakúpila tokajské víno pre cársky dvor a navštívil aj Prešporok. Zhotovenie pamätnej tabule H. Skovorodovi v Bratislave iniciovalo po návrhu Slovensko – ukrajinskej spoločnosti veľvyslanectvo Ukrajiny. Bola odhalená 8. októbra 2003 na budove jazykovedného ústavu SAV na Panskej 26.

⁴ <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CS%5CK%5CSkovorodaHryhorij.htm>

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

Tento zdroj je relevantný najmä preto, že Skovorodu nezaraďuje výlučne do jedného národného či kultúrneho kontextu. Na jednej strane ho charakterizuje ako zakladateľa ukrajinských dejín filozofie a uvádza jeho význam pre ukrajinskú kultúrnu históriu, na druhej strane výslovne konštatuje jeho podiel na vytváraní ranomodernej tradície Ukrajiny, ale aj Ruska. V článku sa zároveň uvádza, že jeho jazyk bol zmiešaný, obsahoval okrem cirkevnoslovanských a ruských prvkov aj početné ukrajinizmy, a jeho pôsobenie bolo späté s územiami dnešnej Ukrajiny aj Ruska.

Pre účely posudzovaného podnetu je preto podstatné, že označenie Skovorodu v kontexte ukrajinskej kultúrnej a filozofickej tradície nemožno samo osebe označiť za tvrdenie, ktoré by bolo zjavne bez akejkoľvek opory vo verejne dostupných odborných či popularizačných zdrojoch. Zároveň však uvedený zdroj ukazuje komplexnosť Skovorodovho kultúrneho a historického zaradenia, keď jeho význam spája tak s ukrajinskou, ako aj s ruskou tradíciou:

„V západnom svete takmer neznámy, zato na Ukrajine, ako Malorusko dlho utláčanej, ho pokladajú za zakladateľa vlastných dejín filozofie, vidia v ňom pilier svojej kultúrnej histórie. Podobizeň Hryhorija Skovorodu (1722 – 1794) sa nachádza na päťstohrívnej bankovke, druhej najvyššej, v krajine ho pripomínajú nespočetné pomníky, jeho meno nesie i jedna univerzita. Má zásadný podiel na vytváraní ranomodernej tradície Ukrajiny, ale aj Ruska: filozof a laický teológ, okrem toho pedagóg, bájkar, spevák a skladateľ, označujú ho za prvého originálneho filozofa na Rusi. Až po smrti vyšlo jeho fragmentárne dielo: poézia, bájky, filozofické a teologické spisy. Aspoň čiastočne nám ho približuje útlý výber Drahý priateľ! (Bájky a miniatúry) (preložil Ivan Jackanin, vydal Spolok ukrajinských spisovateľov na Slovensku, Prešov 2023). Ako napovedá titul, priamo sa obracia na adresáta, apeluje na jeho skrytý duchovný potenciál.“⁷

Hryhorij Skovoroda sa nestal duchovným, miesto toho v diplomatickej misii precestoval – vo svojich časoch neobvykle – rozličné krajiny, v Uhorsku ho zavialo aj do Bratislavy, kde mu medzičasom odhalili tabuľu. Po návrate začal vyučovať, vďaka skúsenostiam z ciest mohol pre svojich študentov fungovať ako sprostredkovateľ medzi Ruskom a Európou. Napriek odporu akademickej vrchnosti zastával progresívnu didaktiku, ktorá rešpektuje prirodzené založenie žiakov. Učil, že človek sa má usilovať o šťastie a slobodu sebanachádzaním, ktoré dosiahne súladom s Bohom.⁸

*Mierumilovný človek so sklonom k slobode a humoru, táto kombinácia nepristala k prísnosti, akú vyznáva cirkev. Tým, že odmietal náboženskú spisbu, došlo v jeho kurzoch rétoriky ku konfliktom. **Jazyk, ktorým Skovoroda písal, lingua mixta, je zmes cirkevnej slovančiny a ruštiny s početnými ukrajinizmami a so západoeurópskymi vplyvmi, s latinskými a gréckymi citátmi, ovládal aj nemčinu a hebrejčinu.**⁹*

Údajne sen podmienil jeho spirituálne odmietanie materiálneho. Toto ho podnietilo vydať sa na cesty nielen po dnešnej Ukrajine, ale aj na územia, ktoré dnes patria k Rusku. Odteraz videl svoje poslanie v šírení filozofie, túžil stať sa Sokratom v Rusku, ako ho dnes aj často označujú – je to narážka na citát, v ktorom sa núka Bohu ako otrok. Na svojom putovaní Skovoroda tak ako jeho antický vzor moralizuje a filozofuje verejne na trhoviskách, cintorínoch a rohoch ulíc s ľuďmi každej vrstvy a triedy.¹⁰

Z uvedeného zdroja teda vyplýva, že Skovorodovo zaradenie do ukrajinského kultúrneho a filozofického kontextu nie je výlučným produktom predmetného vysielania ani novodobým tvrdením vysielateľa. Súčasne však zdroj sám poukazuje na Skovorodov význam aj pre ruskú tradíciu. Jeho osobnosť preto možno vnímať v širšom východoslovanskom kultúrnom kontexte a samotné použitie označenia „ukrajinský“ bez ďalšieho nemožno považovať za dôkaz účelového falšovania historických faktov.

⁷ <https://dennikn.sk/3762461/sloboda-v-sebanachadzani-zakladatel-ukrajinskych-dejin-filozofie-vysiel-v-slovenecine/>

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

* * *

Za účelom overenia námietok podávateľa týkajúcich sa národného, kultúrneho a jazykového zaradenia Hryhorija Savyča Skovorodu Kancelária Rady preverila aj ďalšie verejne dostupné zdroje venujúce sa jeho osobnosti a tvorbe.

Podľa renomovaného českého historika Jana Rychlíka v 18. storočí ešte neexistoval spisovný ukrajinský jazyk. Udržala sa zvyklosť písať jazykom, ktorý bol neskorou modifikáciou cirkevnej slovančiny, do ktorej postupne prenikali prvky ukrajinského hovorového jazyka. Rychlík píše, že Skovoroda putoval od roku 1769 až do smrti „*po Ukrajine*“. Vošiel do dejín ako prvý ukrajinský filozof.¹¹ „*Napriek tomu, že jazyk Skovorodových prác sa v mnohom líšil od hovorovej ukrajinčiny (obsahoval rad cirkevnoslovanských i ruských prvkov), je Skovoroda vnímaný ako autor ukrajinskej literatúry, hoci si naň robí nárok aj literárna historiografia ruská.*“¹²

Podľa Waltera Koschmala z Inštitútu pre Slavistiku Univerzity v Regensburgu Skovoroda vytvoril ukrajinský historicko-kultúrny priestor, ktorý sa výrazne odlišoval od vtedajšej ruskej pravoslávnej kultúry.¹³

Uvedené zdroje preto nepodporujú záver, že označenie Skovorodu v ukrajinskom kultúrnom kontexte je samo osebe historicky neopodstatnené. Naopak, potvrdzujú, že takáto interpretácia má odbornú oporu, pričom súčasne upozorňuje na komplexnosť jeho vzťahu k ukrajinskému a ruskému kultúrnemu prostrediu.

* * *

Pri posudzovaní predmetného podnetu Kancelária Rady vychádzala z monitorovaného vysielania programu *Hryhorij Savyč Skovoroda: List mladému priateľovi*, odvysielaného 17. 8. 2026 o 09:15 hod. na programovej službe Litera. V úvode programu moderátor predstavil osobnosť Hryhorija Savyča Skovorodu a uviedol základné biografické a literárne informácie o jeho živote a tvorbe.

Moderátor Skovorodu označil za „významného ukrajinského osvietenca, humanistu, filozofa, spisovateľa, duchovného lyrika, bájkara a prekladateľa antickej klasiky“. Následne uviedol údaje o jeho narodení, štúdiách v Kyjevsko-Mohylanskej akadémii, pôsobení v Petrohrade, návšteve Uhorska a ďalších miest, ako aj o jeho pedagogickom pôsobení. V závere biografického úvodu uviedol, že vo veku 47 rokov sa Skovoroda vydal na cesty a „túla sa ľavobrežnou Ukrajinou“.

Je zrejmé, že výraz ľavobrežná Ukrajina je anachronizmus, keďže dané územie sa tak v 18. storočí ešte nenazývalo, ale autor programu po tomto výraze mohol siahnuť z dôvodu zrozumiteľnosti pre poslucháča, teda vo význame, že Skovoroda sa túlal územiami dnešnej ľavobrežnej Ukrajiny. Obdobným spôsobom sa výrazy pravobrežná a ľavobrežná Ukrajina bežne využívajú aj v literatúre.

Zároveň na základe toho, čo sme uviedli vyššie, sa nám označenie Skovorodu v programe za „významného ukrajinského osvietenca, humanistu, filozofa,...“ vzhľadom na jeho pôvod, oblasť pôsobenia, vplyv na neskoršiu ukrajinskú spisbu a dnešný význam pre Ukrajinu, nezdá problematické, keďže je podľa nášho názoru v súlade s dostupnými faktami.

Podávateľ podnetu namieta najmä proti uvedenému národno-historickému a geografickému zaradeniu Skovorodu. Tvrdí, že vysielateľ týmto spôsobom preberá údajný „ukrajinský naratív“ a že Skovorodu sa snaží dodatočne prezentovať ako Ukrajinca. Na podporu svojich tvrdení poukazuje

¹¹ RYCHLÍK, Jan a Bohdan ZILYNSKYJ, 2022. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. s. 165-166, ISBN 9788074228490.

¹² Ibid.

¹³ [A Ukrainian Thinker? Hryhory Skovoroda | Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Rossica](#)

na historické a jazykové súvislosti týkajúce sa 18. storočia a uvádza tiež odkazy na rôzne jazykové mutácie Wikipédie.

Kancelária Rady však považuje za potrebné rozlišovať medzi odborným sporom o historické, národné alebo jazykové zaradenie osobnosti Hryhorija Skovorodu a otázkou dodržania zákonných povinností vysielateľa. Je evidentné, že si ho dnes privlastňujú Rusi aj Ukrajinci, čo sa deje pri mnohých historických osobnostiach. Ide o súčasť širšieho zápasu o ukrajinské dejiny a zároveň derusifikáciu ukrajinskej kultúry. Samotná skutočnosť, že podávateľ nesúhlasí s použitým označením Skovorodu ako ukrajinského osvietenca, ešte nepreukazuje, že vysielateľ porušil zákonom ustanovenú povinnosť. Takisto nemožno samotné použitie geografického označenia „ľavobrežná Ukrajina“ považovať za dostatočný dôkaz propagandistického charakteru vysielania. Na takýto záver by bolo potrebné preukázať širší kontext, z ktorého by vyplývalo účelové presadzovanie určitého politického alebo propagandistického naratívu. Takýto kontext však z monitorovaného vysielania nevyplýva.

Z monitorovaného vysielania zároveň vyplýva, že uvedené informácie boli súčasťou krátkeho úvodného predstavenia autora literárneho diela. Program následne pokračoval odvysielaním rozsiahlej ukážky z diela *List mladému priateľovi*. Obsah samotnej ukážky je venovaný predovšetkým témam poznania, vzdelávania, múdrosti, cnosti, priateľstva, lásky a duchovného života.

Z uvedeného je zrejmé, že predmetné vysielanie nebolo programom venovaným historickému alebo politickému hodnoteniu Ukrajiny či Ruska, resp. program neriešil otázku etnického pôvodu autora ani jeho národnostnú príslušnosť. Nebolo v ňom zaznamenané presadzovanie politického stanoviska ani výzva poslucháčom na prijatie konkrétneho politického názoru. Sporné tvrdenia sa týkali výlučne predstavenia autora literárneho diela a predstavovali iba časť úvodného komentára moderátora.

Pri posudzovaní namietaného porušenia § 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z. je zároveň potrebné prihliadať na to, že povinnosť zabezpečiť všestrannosť informácií a názorovú pluralitu sa vzťahuje na vysielanú programovú službu, pričom z nej nemožno automaticky vyvodiť povinnosť prezentovať v každom jednotlivom programe všetky existujúce odborné alebo historické interpretácie konkrétnej osobnosti.

Podávateľ podnetu navyše svoje tvrdenia o údajnom účelovom prepisovaní histórie opiera prevažne o vlastnú interpretáciu historických a jazykových súvislostí a o zdroje, ktorých obsah a odbornú relevanciu sám používa selektívne. Samotné predloženie odlišného historického výkladu však nepreukazuje, že odvysielaný obsah bol nepravdivý v takej miere a intenzite, ktorá by zakladala porušenie povinnosti podľa § 25 zákona o mediálnych službách.

* * *

ZÁVER:

Kancelária Rady pre mediálne služby na základe vykonaného posúdenia dospela k záveru, že v monitorovanom vysielaní programu *Hryhorij Savyč Skovoroda: List mladému priateľovi* zo dňa 17. 8. 2026 nebolo preukázané porušenie ustanovenia **§ 25 písm. a) zákona č. 264/2022 Z. z.** Podnet na preverenie navrhujeme posúdiť ako **neopodstatnený**.

Prepis/popis monitorovaného vysielania k Správe o kontrole dodržiavania povinností podľa zákona č. 264/2022 Z. z. (podnet na preverenie č. 0264/SO/2026)

Monitorované vysielanie: *Hryhorij Savyč Skovoroda: List mladému priateľovi*

Deň vysielania: 17. 8. 2026

Čas vysielania: 09:15 hod.

Vysielanie bolo monitorované zo záznamu vysielateľa.

Moderátor:

„Hryhorij Savyč Skovoroda bol významný ukrajinský osvietenec, humanista, filozof, spisovateľ, duchovný lyrik, bájkar a prekladateľ antickej klasiky. Je autorom množstva didaktických spisov a zároveň reformátorom východoslovanskej poetiky. Narodil sa v roku 1722 v starobylej ukrajinskej rodine pochádzajúcej z kozáckej šľachty. V rokoch 1738 až 1750 študoval v Kyjevsko-mohyljanskej akadémii. Štúdium niekoľkokrát prerušil, prevažne z dôvodu účinkovania v dvornej kapele v Petrohrade. V rokoch 1745 až 1750 sa zúčastnil expedície, ktorej cieľom bolo zásobiť cársky dvor tokajským vínom. Skovoroda na tejto ceste navštívil Uhorsko, dokonca aj Bratislavu, Rakúsko a podľa viacerých svedectiev jeho súčasníkov aj ďalšie európske krajiny: Poľsko, Nemecko a Taliansko. V roku 1750 nastúpil ako učiteľ poetiky do Perejaslauského duchovného seminára.

Od roku 1755 vyučoval poetiku, syntax a gréčtinu na Charkovskom kolégiu. Vedenie kolégia sa pokúšalo získať Skovorodu do rádov duchovenstva, čomu sa však Skovoroda tvrdošijne bránil. Podľa vlastných slov nechcel rozmnožovať rady farizejov. V roku 1769 z kolégia odišiel, čím definitívne pretrhol všetky väzby so spoločnosťou.

Vo veku 47 rokov sa dáva na cesty. Túla sa ľavobrežnou Ukrajinou, striedavo pobýva u rôznych mecenášov. Zomiera v roku 1794. Pre celý Skovorodov život je typická snaha uniknúť akýmkoľvek spoločenským štruktúram inštitucionalizovaného charakteru. Hoci mal možnosť spraviť skvelú kariéru ako hudobník, alebo ako teológ. Pre svoj nonkonformizmus a nedostatok tíziadosti zostáva vždy v ústraní. Nikdy sa neoženil. Výstižný je v tomto zmysle výrok napísaný na jeho hrobe. „Svet ma lapal, ale nezlapal.“ Z pochopiteľných dôvodov je Skovorodu ťažké niekam zaradiť. Je len ťažko uchopiteľný a klasifikovateľný.

Svoj filozofický svetonázor podáva formou literárnych diel, bajok, básní, podobenstiev, či v podobe klasických filozofických žánrov, traktátov, dialógov a dopisov. My vám teraz na Litere, vážené poslucháčky, vážení poslucháči, ponúkame ukážku z jeho diela pod názvom List mladému priateľovi. Prajeme nerušené počúvanie.“

List mladému priateľovi:

„Vo všetkom je najlepšie dodržiavať mieru. Nadmieru rodí presýtenosť, presýtenosť nuda, nuda duševný smútok a kto je naň chorý, toho nemožno nazvať zdravým. Nejestvuje človek, ktorý by nebol schopný zaoberať sa užitočnými vedami, a ten, kto sa primerane, ale ustavične učí predmetom užitočným v tomto, ale i v budúcom živote, pre toho nie je učenie námahou, ale potešením.

Ten, kto myslí na poznanie, má ho rád, a ten, kto ho má rád, ten sa nikdy neprestane učiť, aj keď by sa navonok zdal byť nečinný. Ten, kto má naozaj niečo rád, ako sa zdá, necíti, pokiaľ je jeho milovaný predmet s ním z neho žiadne osobitné uspokojenie, ale akonáhle sa tento predmet stratí, začne prežívať tie najkrutejšie milostné muky. Prečo je to tak? Pretože ak nemiluješ poznanie celou svojou dušou, každá námaha bude márna. Napokon láska dokonca aj pri nečinnosti skúma a premýšľa. A čím viac sa vzdáľuje od úloh, tým silnejšie je po nich túži. A aby ti po rozlúčke s mnou nebolo smutno, rozhodol som

sa napísať pre teba niekoľko zbožných gréckych sentencií na pamiatku. Hneď ako sa u teba objaví túžba pohovárať sa so mnou, pozri sa na tieto výroky a bude sa ti zdať, ako by si sa so mnou rozprával. Pripomeň si pritom, aké rozhovory, rád vedie tvoj priateľ.

Takže prvá sentencia bude znieť takto: Najlepší sprievodca v starobe je múdrosť alebo poznanie, pretože človeka v starobe opúšťa všetko okrem poznania. Druhá, nádherná a obrovská je láska k cnosti, pretože nemožno neuznávať toho, v kom vidíš príbytok cnosti, veď, tam kde je láska k cnosti, musí byť aj dôstojnosť. Tretia, ak máš priateľov, myslí na to, že máš poklad. Nič, vraví Seneka, nerobí takú radosť, ako verné priateľstvo. Štvrtá, nádherné ťažkosti. Piata, krátka je cesta k zlu. Možno aj pri tebe najdrahší, som bol tých niekoľko dní hrubý a nepríjemný, vtedy aj ja sám som bol so sebou nespokojný, pretože, keď sa nudím, keď som smutný a podráždený, vtedy sa s tebou nemusím vidieť ani rozprávať, ako to zvyčajne robíme.

Preto sa nemôžem čudovať, ak si si o mne pomyslel niečo zlé. Ale ako nemať obavy priateľ môj, keď ňu odo mňa odvieď toho, kto bol jednou z mojich najväčších radostí a útech. Nikto sa viac neteší priateľstvu ako ja. Je to moje jediné potešenie a bohatstvo. Čo je zvláštne na tom, že som sa oddal žiaľu a nedodržiaval som mieru. Odpustíme tomu, kto plače po tom, ako stratil drahého koňa, alebo tomu, kto sa oddal žiaľu po požiari. Aj mne treba odpustiť, pretože nevidím toho, kto mi je najdrahší a bojím sa oňho. Tým viac, že ľudská duša a priateľ sú nepochybne najcennejšie zo všetkého. Ak by si bol na bezpečnejšom mieste, menej by som sa znepokojoval, ale ty prebývaš na panskom dvore v hniezde klamstiev a zločinu. Človek v tvojom mladom veku je neskúsený, ľahko podľahne klamstvám a amorálnosti, sám s tým mám skúsenosť. A tým viac ma to znepokojuje. Znepokojuje má to a mám právo byť znepokojený.

Veď, čo mám v živote robiť? Čím mám zaplniť svojho ducha? O čo sa starať? Ničím sa netrápiť, nikdy sa ničím nesuzovať, to znamená nežiť, byť mŕtvym, veď starosť, to je pohyb duše, a život, to je pohyb. Ale kde je námaha, tam je aj odpočinok. Kde je starosť, tam je aj radosť. Lakomec sa trápi kvôli zlatu, trpí kvôli zlatu, ale niekedy sa zo zlata aj teší, a preto, aby sa tešil, oddáva sa starostiam, a teší sa unavený starosťami. Tak sa aj ja rád znepokojujem o šťastie priateľov, aby som aj ja občas zakúsil útechu. Hoci ju zakúšam už teraz, lebo čo môže byť sladšie, ako keď ťa miluje a túži po tebe dobrá duša? Čo môže byť príjemnejšie, ako láska priateľa?

Nemám rád nijaký dar, ktorý nie je spojený s láskou a žiľivosťou. Neexistuje pre mňa nič drahšie, alebo sladšie, ako duša, ktorá ma miluje, aj keby jej chýbalo všetko ostatné. A čím sú proti tomu moje starosti, radosti i sláva? Takpovediac život. Celý, večný život. Priateľská duša. Duša, čo ma miluje, duša, čo na mňa pamätá, tú si cením viac ako pyramídy, mausólea a iné cárske pomníky. A čo je krajšie od šľachetnej duše? A čo je viac večné? Láska sa rodí z lásky, a sám chtiac byť milovaný, najskôr milujem. Predstav si, o čo väčšmi by som sa znepokojoval, ak by sa ti, aj keď už nie si chlapec, stalo niečo zlé, lebo kvôli tebe, otvorene ti to vravím, len kvôli tebe jedinému som zanechal svoj príjemný pokoj, spustil sa na vlny života a v priebehu dvoch rokov zakúsil toľko nepriateľstva, stretol sa s toľkými klebetami a s toľkou nenávisťou.

Inak by ma žiadny archimandrit alebo predstavený kláštora neolúpil o najsladší pokoj na úkor mojej reputácie a zdravia, ak by som oveľa skôr pred ich naliehaniaми a žiadosťami neuvidel teba. Ak by si sa na prvý pohľad tak nezapáčil mojej duši. Myslím si, že si pamätáš, aký som bol pobúrený, keď ťa pozvali na panský dvor, kde si sa takmer stal učiteľom nemčiny, aký som bol vtedy opakujem pobúrený. Stáva sa to vtedy, keď leviaci zoberú mláďatá, alebo, keď milujúcej matke odoberú dieťa. Aj ja som zakúsil tie pocity, pretože som videl, ako blízko si mal k záhube, keby si sa stal učiteľom cudzích jazykov na panskom dvore. Všetci sa čudovali, podozrievali ma a moji nepriatelia sa zo mňa smiali. V čom je to, že sa o teba starám väčšmi ako o rodného brata? Viem, taká už je moja povaha, že aj keď som veľmi rozhnevaný, ale vidím voči sebe, čo i len najmenší prejav úcty, ihneď sa stávam prívetivý dokonca aj k svojim najukrutnejším nepriateľom.

Akonáhle vidím, že ma má ktosi rád, som pripravený odovzdať mu, ak by to bolo možné a dovolené, polovicu dní svojho života. Napokon ten, kto sa dobrovoľne, kvôli druhému, vystavuje nebezpečenstvu, ten svojim spôsobom stráca pre neho svoj život, takže pokiaľ si uvedomujem sám seba, pokiaľ duša vládne telu, budem dbať len o to, aby som všetkými prostriedkami získal lásku šľachetných duší. To je moje bohatstvo, radosť, život a sláva. Láska sa vyvoláva láskou, ktorú rodí náklonnosť a privetivosť v spojení s cnosťou.

Ale ty si mi zo všetkých najdrahší, a ja nebudem žialiť za svojou samotou, aj keď sa moje zdravie zhoršilo, ak len zostaneš mojim priateľom. Zo všetkých strát je najťažšia strata času. Veď aj jediný okamih týchto anjelských dní je taký cenný, že prevyšuje všetko, čo máme, dokonca aj nás samých, nakoľko čas prevyšuje všetko, čím disponujeme, pretože vnútorný človek v nás teraz nie je zatažený telom, ako by sa oslobodil z pút, alebo našiel nové krídla, stúpa vysoko ako orol, nesie sa, vznáša a lieta v nekonečných nebeských priestoroch, ako po rovinách a pustých poliach, túžiac preniknúť a dosiahnuť božskú krásu, kde anjeli neprestajne hľadajú na tvár otca a radujú sa z ľudského osudu.

Ó, príjemné ako nektár sú dnešné dni, ktorých hodnota je vyššia, ako cena všetkých vecí a iných dní. Ó, prísne a ťažké dni pôstu. Kam nás vediete? Každá cnosť a každé blaho sú z počiatku horké, ale na konci zosladnú.

Ó, môj najdrahší Michaelo, nepremárni tieto dni. Zapamätaj si, že sú pokladom. Pochop, že tvoj osud je oveľa lepší ako osud perzských kráľov. Čoho by sme sa mali báť, keď tu spočívame? S pomocou času si možno kúpiť nebo, dokonca aj samého Boha. Nikdy ťa neprestanem presviedčať, aby si sa nevenoval vulgárnym múzam, ale krásnym veciam, ktorými masy opovrhujú.

Tými knihami, o ktorých Mor vraví, že ich málokto berie do rúk, a na povzbudenie nemôžem nevyužiť slová nášho Erasma. Pamätaj, že nič nepominie tak rýchlo, ako mladosť, a nech je v tvojej duši navždy živí aj tento výrok Plínia. Stratený je čas, ktorý si nevyužil na učenie. Pýtaš sa, či aj v cnosti treba dodržiavať mieru. Cnosti v plnom chápaní to sú viera, nádej a najväčšia zo všetkých je nekonečná láska. Oni všetky sú vždy konaním. Treba pozorovať, alebo rozumieť vlastnostiam viery, pretože čím viac niekto pozoruje, tým viac sa nádeja a čím viac sa nádeja, tým väčším plameňom lásky horí a s radosťou koná dobro, v čo najširšom možnom rozsahu, bezhranične a neobmedzene.

Oh, keby si priateľ môj mohol niekedy dosiahnuť tú pevnosť. Oh, ako málo je tých, ktorým sa podarí priblížiť k tomuto Korintu. Chceš ho dosiahnuť? Na to sú potrebné základy, ktoré vy nazývate prostriedkami. A aké sú to prostriedky? Takéto: poznanie gréckej a rímskej literatúry, ktoré vyzerá ako nočné štúdium. Vymenúvam ti tu už prostriedky prostriedkov. Útek od davu a svetských záležitostí. Pohrdanie bohatstvom, pôst a zdržanlivosť. Skrátka opovrhovanie telom, aby sa získal duch.

To sú v konečnom dôsledku bežné cnosti, vlastné aj neporiadnym ľuďom. V nich treba dodržiavať mieru, aby sa dosiahli tie cnosti, ktorým sa nepripisuje žiadna miera. Ako potom inak, keď si v jednej noci pokazíš oči alebo pľúca, dokážeš čítať a rozprávať sa so svätými? Akým spôsobom sa od nich dozvieš o Bohu? Viera vidí Boha a sama je božská. Abys ju dosiahol, dodržiavaj mieru v horlivosti i v práci a pri získavaní duchovného sa chráň, aby si nestratil telesné, keď ťa telesné môže priviesť k lepšiemu. Azda rozumne koná ten, kto vychádza na dlhú cestu a nedodržiava v chôdzi mieru? Ten iste nedôjde do Jeruzalemu. Choroba alebo smrť prerušia jeho cestu.

Preto si dávaj pozor, aby ťa tvoja usilovnosť, ktorá nepozná mieru, neprivedla do problémov. Ale nechcem ti prorokovať nič zlé. Vyhybáš sa davu? Vo všetkom dodržiuj mieru. Azda nie je hlupákom ten, kto sa vyhýba ľuďom a nikdy s nikým nehovorí? Taký človek je blázon a nie svätý. Premýšľaj, s kým sa zhováraš, s kým jednáš. Postíš sa? Nezdá si ti azda nerozumný ten, kto nedáva telu vôbec nič, alebo len niečo jedovaté? Znižuj množstvo zbytočného jedla, aby sa osol, teda telo, nerozpaľovalo. Z druhej strany, netráp ho hladom, aby mohol jesť jasca. Také sú tie krásne veci, ktoré sa bez miery stanú škodlivými.

Vo veku ako máš ty, bývajú takí, čo sa nadmieru oddávajú vínu, ale aj takí, čo sa nadmieru zaoberajú koňmi a psami, alebo pohodlným spôsobom života. Sú však naopak aj takí, čo vedú príliš prísny život. Odtiaľto pochádza to nádherné a božské pravidlo. Nič nadmieru.“

- Na Litere ste počúvali esej z pera ukrajinského básnika a filozofa Hryhorija Savyča Skovoroduv podaní Borisa Farkaša.
- Z ukrajinčiny preložil Patrik Orišek.
- Réžia: Viktor Lukáč.
- Redakčne pripravil: Karol Horvát v roku 2008.